

JAN BLAŽEJ

A SVĚT JEHO ARCHITEKTURY

SANTINI

JAKUB BACHTÍK (ED.)

RICHARD BIEGEL

JIŘÍ KROUPA

PETR MACEK

FOTOGRAFIE MARTIN MICKA

NÁRODNÍ TECHNICKÉ MUZEUM

KAROLINUM

Recenzovali: PhDr. Dalibor Prix, CSc.
prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

© Národní technické muzeum, 2024

© Nakladatelství Karolinum, 2024

Text © Jakub Bachtík, Richard Biegel, Jiří Kroupa, Petr Macek, 2024

Photo © Martin Micka, Irena Armutidisová, Richard Biegel, Gabriela Čapková, Radovan Kodera,
Vladimír Kunc, Petr Macek, Zdeněk Sodoma, Libor Sváček, Alamy Stock Photo, 2024

Illustrations © Lucie Beránková, 2024

ISBN 978-80-7037-431-3 (NTM)

ISBN 978-80-246-5947-3 (Karolinum)

OBSAH

- 6 SLOVO ÚVODEM
- 7 PROLOG.
VSTUP DO SVĚTA SANTINIHO ARCHITEKTURY
- 21 ZÁKLADNÍ CHRONOLOGIE SANTINIHO ŽIVOTA A DÍLA
- 27 KAPITOLA I.
SANTINIHO „FORTUNA CRITICA“. FENOMÉN SANTINI AICHEL V ČESKÉ A EVROPSKÉ HISTORICKÉ PAMĚTI
Jiří Kroupa
- 41 KAPITOLA II.
ČECHY, ITÁLIE... FRANCIE? SANTINIHO UMĚLECKÉ KOŘENY
Richard Biegel
- 65 KAPITOLA III.
OHŇOSTROJ NÁPADŮ JAKO TVŮRČÍ METODA. SANTINIHO UMĚLECKÉ POČÁTKY
Petr Macek
- 95 KAPITOLA IV.
SANTINI „MORE GOTHICO“
Jakub Bachtík
- 137 KAPITOLA V.
GESAMTKUNSTWERK SANTINIHO ARCHITEKTURY. SPOLUPRÁCE S MALÍŘI, SOCHAŘI A STAVITELI VARHAN
Petr Macek
- 167 KAPITOLA VI.
SANTINI, STAVITEL PALÁCŮ A ZÁMKŮ
Jakub Bachtík
- 191 KAPITOLA VII.
SANTINIHO VESMÍR. ARCHITEKT JAKO TVŮRCE KLÁŠTERNÍ BAROKNÍ KRAJINY
Richard Biegel
- 221 KAPITOLA VIII.
ARCHITEKT NA CESTÁCH. JAN BLAŽEJ SANTINI AICHEL JAKO PROJEKTANT
Jiří Kroupa
- 257 KAPITOLA IX.
MEZI OBJEDNAVATELEM, ARCHITEKTEM A STAVITELEM. STAVITELSKÁ PRAXE V DOBĚ JANA BLAŽEJE SANTINIHO
Petr Macek
- 279 KAPITOLA X.
SANTINIHO SYMBOLICKÉ PŮDORYSY. MYSTÉRIUM, NEBO TVŮRČÍ HRA?
Petr Macek
- 301 KAPITOLA XI.
SANTINIHO SPOLUPRACOVNÍCI, KOLEGOVÉ, KONKURENTI A NÁSLEDOVNÍCI
Petr Macek
- 349 KAPITOLA XII.
SANTINIHO SYNTÉZA. ZELENÁ HORA U ŽDÁRU NAD SÁZAVOU
Jiří Kroupa
- 391 EPILOG.
PRŮZRAČNOST SANTINIHO ARCHITEKTURY
- 398 Poznámky
410 Bibliografie
416 Soupis vyobrazení
418 Poděkování
419 Summary
420 Rejstřík osob
422 Rejstřík míst

SLOVO ÚVODEM

Vážený čtenáři, dostává se Vám do ruky vědecká publikace *Jan Blažej Santini a svět jeho architektury*. Tato kniha doprovází výstavu, kterou připravilo Národní technické muzeum ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy. Výstava byla realizována ke třístému výročí úmrtí jednoho z nejslavnějších architektů, kteří kdy v Čechách a na Moravě působili. Renomovaný autorský tým – Richard Biegel, Jíří Kroupa, Petr Macek, editor Jakub Bachtík – byl zároveň i autorským týmem stejnojmenné výstavy v NTM.

Interpretace Santiniho tvorby má poměrně zajímavý vývoj, a to již od jeho úmrtí 7. prosince 1723. V matrice zemřelých je poznamenáno, že se jednalo „o šikovného stavitele“. To samozřejmě dokládá i korespondence mezi Santiniho objednateli, tedy především mezi opaty klášterů, kde Jan Blažej působil.

Jsem velice rád, že výstava Národního technického muzea, která vznikala šest let, vyprovokovala autorský tým k novému bádání a tím i k novým interpretacím Santiniho díla. Je to dokladem dobře zvoleného autorského kolektivu, ale i nutnosti završit výstavu kvalitní publikací, která by bez přípravy a existence této expozice nevznikla.

V této publikaci, kterou Vážený čtenáři nyní dostáváte do ruky, je posunut jedinečný pohled na Santiniho dílo zase o kousek dál při současném stavu poznání, a to jak vlastních staveb, tak i evropských archivů. Význam publikace dotvrzují i jedinečné fotografie Martina Micky, který ve spolupráci s autory této knihy vytvořil nový a zcela jedinečný pohled na obrazovou interpretaci Santiniho tvorby.

Velký dík patří i Nakladatelství Karolinum, které se tohoto složitého vydavatelského úkolu ujalo s plným nasazením.

Karel Ksandr
generální ředitel Národního technického muzea

Podmanivost humanitních věd spočívá v tom, že hybným motorem jejich pokroku je myšlenka zhmotněná slovem. Verbální vyjádření je organizujícím principem nových archivních materiálů, dílčích faktografických objevů, doložených časových či sociokulturních souvislostí. Skrze slovo se zhmotňuje nové porozumění problému, objevná syntéza, dříve nedostupná. A je skutečným uměním humanitních věd, pokud slova jedné knihy dovedou být přínosem pro odborníky určité vědní oblasti a zároveň si podmanit laiky zapálené pro dané téma.

Otevíráte knihu *Jan Blažej Santini a svět jeho architektury*, již několikátou, jež vychází ze středu autorského kolektivu předních českých odborníků na barokní architekturu v Čechách a která je opět excelentním dokladem esence humanitního bádání zprostředkovaného až programově zároveň odborné i poučené laické veřejnosti. Za Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy mi bylo potěšením tento projekt, vedoucí od výstavy k publikaci u příležitosti třístetletého výročí Santiniho úmrtí, podpořit po boku osvědčených partnerů, Národního technického muzea a Nakladatelství Karolinum.

Věřím, že kniha podnítl novými poznatky odbornou diskuzi a zároveň bude pro nás, santiniovské poutníky, kteří se navždy ztratili v křivkách jeho staveb, četbou ještě napínavější než kdysi Urbanův Santiniho jazyk.

Eva Lehečková
děkanka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

VSTUP DO SVĚTA SANTINIHO ARCHITEKTURY

V dějinách umění v Čechách není mnoho umělců, kteří by se stali hrdiny moderního thrilleru. V detektivním románu *Santiniho jazyk* sice Jan Blažej Santini osobně nevystupuje, avšak přesto je jednou z hlavních postav skrze sílu své „tajemné“ architektury. Účastí v příběhu Miloše Urbana, nedávno navíc televizně adaptovaného, se Santini dostal do vybraného klubu, kterému pomyslně předsedá Leonardo da Vinci a kam patří tvůrci typu Michelangela, Caravaggia nebo třeba Nicholase Hawksmoora – tedy mezi umělce natolik všeobecně fascinující, že začnou opouštět rámec vědeckých a školních biografii a stávají se plnohodnotnými literárními postavami, hrdiny smyšlených vyprávění.

Pozice Jana Blažeje Santiniho Aichela v našich dějinách umění skutečně nemá srovnání, a to ani v rámci oblíbeného baroka. O Dientzenhoferech budou mít povědomí poučení laikové, o jménech Kaňka, Alliprandi, Mathey nebo Lurago jen odborníci a nadšenci do historické architektury. Jana Blažeje Santiniho ale bude v Česku znát skoro každý. Jméno Santini totiž už dávno přerostlo rámec dějin umění a architektury a stalo se turistickým tahákem, vývozním artiklem české kultury (nepočítáme-li Prahu, jsou hned dvě jeho díla součástí Seznamu světového dědictví UNESCO) a bezmála popkulturní značkou, která vstupuje nejen do románů a filmů, ale též do jakési moderní české mytologie. Zejména jeho neobvyklé, „barokněgotické“ stavby provokují milovníky architektury s živou představivostí k odjakživa módním úvahám o šifrách, tajemstvích a skrytých sděleních, které je možné luštit pečlivým čtením nápověd. Jakkoliv se nad těmito výklady můžeme jako historici architektury ošivát, všeobecnou fascinaci Santinim jen prohlubují.

Síla „značky Santini“ se samozřejmě odrazila i na enormním zájmu ze strany českých historiček a historiků umění. I zde je ostatně patrná značná nevyváženost. Jan Blažej Santini se u nás už dočkal tří odborných monografií (jedné vyslo-

ně monumentální) a řady knížek populárně naučných. Kilián Ignác Dientzenhofer na knižní monografii v češtině zatím čeká, jeho otec Kryštof má jen jednu skromnou a ostatní špičkoví tvůrci české architektury 17. a 18. století si zatím o podrobném zpracování tohoto typu mohou nechat jen zdát. V jednu chvíli došlo mezi vědci dokonce takřka k uhranutí Santinim, které vyústilo ve snahu připisat mu každou bizarnější barokní stavbičku bez ohledu na historické souvislosti a skutečnou architektonickou kvalitu – s důsledky těchto omylů se setkáváme dodnes v podobě bezpočtu venkovských kaplí a kostelíků, ke kterým se přes jejich zjevnou lidovost místní hrdě hlásí jako k „pravému“ Santinimu. Seznam badatelů, kteří se Santinim zabývali, se každopádně rozrostl do úctyhodné šíře, a navíc obsahuje mimořádně významná jména – domácí i zahraniční.

Při vědomí tohoto po desetiletí trvajících a neutuchajícího odborného i laického zájmu se pochopitelně nabízí otázka: Potřebujeme další monografii o Santinim? Co dnes ještě může přinést nového?

Pragmatická odpověď by mohla znít, že od vydání poslední obsáhlé knihy o tomto architektovi uteklo již 25 let a za tu dobu došlo k mnoha posunům a dílčím objevům, které alespoň zčásti zaplňují některá z překvapivě čtených bílých míst na mapě santiniovského bádání. Nebo že v roce 2023 uplynulo tři sta let od Santiniho smrti a kniha s výstavou je ideální způsob, jak si výročí připomenout. Obojí jistě platí, z našeho hlediska je ale podstatnější, že se neustále mění a prohlubují perspektivy, ze kterých je možné se na Santiniho tvorbu dívat – a to i když zůstaneme jen na půdě klasických dějin umění. Humanitní bádání (a uměnovědy především) je založeno na interpretaci, a nikdy proto nemůže dojít ke zcela definitivním závěrům. Platí to tím spíše v případě děl a osobností, které tak jako Santini získaly status národní kulturní ikony a ke kterým se tedy aktivně vztahuje nejširší společnost, od vědců

J.B.S-A, Poutní kostel na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou, okna v přízemí

Klášter cisterciáků na Zbraslavi, okno v ambitu

po ryzí laiky. Vzniká tím kvas postřehů, myšlenek a výkladů, které sice mohou představovat celé spektrum od zjevného nepochopení po plnohodnotné nové objevy, ale v každém případě nás vždy nutí znovu a znovu pokládat otázku, proč nás Santiniho architektura stále tak přitahuje a čím přesně je výjimečná.

Právě tyto otázky stály na počátku našeho zkoumání. Jako historiky architektury nás Santiniho tvorba pochopitelně ne-

přestává oslovovat. Když jsme se ale v rámci společných úvah a diskusí pokoušeli zformulovat, proč přesně, uvědomili jsme si, jak ošemetný je to úkol – i proto, že naše odpovědi se výrazně lišily. Život a dílo Jana Blažeje Santiniho Aichela navíc nabyly až legendických rozměrů a mnohdy je těžké rozlišit, co se spíš traduje a co skutečně s jistotou víme. Pokusili jsme se proto na tuto „legendu o Santinim“ podívat s odstupem a vrátit se i k některým zdánlivě zodpovězeným základním

otázkám – například co mohlo formovat jeho tvůrčí rukopis a kam jeho dílo řadit v kontextu soudobé evropské architektury. Naším cílem ale nebylo kácení model, nešlo nám o to, vymezit se pro vymezování samotné. Chceme nabídnout spíš jiné akcenty, menší úkroky ze zažitých interpretací, zastavení u témat, která zůstávala stranou pozornosti. Konkrétní výsledky mohou být různé – někdy vedou k polemice nebo

opravě omylu, častěji trochu doplní stávající obraz a mnohdy také potvrdí dosavadní čtení, ke kterému se jen dostanou trochu jinou cestou. Konečným cílem totiž je vlastními slovy vyjádřit, čím je podle nás architektura Jana Blažeje Santiniho jedinečná.

Když jsme jako členové autorského kolektivu rozvažovali, jakým způsobem bychom mohli přispět k interpretaci architektonické tvorby Jana Blažeje Santiniho Aichela, rozhlédli jsme se pochopitelně nejprve po dosavadních výsledcích uměleckohistorického bádání a po jeho otevřených otázkách. Na základě toho vznikl jakýsi předběžný seznam „problémů“,

Klášteří kostel v Sedlci u Kutné Hory, detail mezilodních arkád a klenby boční lodi

témat, která dosavadní výzkum nastolil, ale která dosud vyzývají k hledání nových odpovědí. Snad zde můžeme některé z nich jmenovat, nejen jako původní inspiraci k našim kapitolám, ale také jako jeden z klíčů k pochopení významu Santiniho barokní architektury:

a) *Původ Santiniho tvůrčí činnosti.* Jaká vlastně byla Santiniho profese? To je otázka, ve které neměli jasno ani jeho současníci, kteří ho obdařovali různými tituly. Na jedné straně tu

bylo východisko v podobě významné kamenické dílny jeho otce. Víceméně tradicionalistické prostředí kamenického řemesla mělo pro Santiniho důležitost přinejmenším co se týká seznámení se středověkým tvaroslovím a vyměřovacími postupy. Na druhé straně se vyučil malířem, což bylo řemeslo, které, pokud víme, nikdy neprovozoval. Santini Aichel se totiž ve výsledku etabloval, aniž by prošel stavitelským školením, především jako architekt. V klasické vitruviánsko-albertiovské tradici byl tedy mužem, který „dovede stejně tak věc v myslí a v duchu podle spolehlivých a obdivuhodných pravidel a postupů vymyslet, jako provést technicky [...]“. A aby to dovedl, musí pochopit a poznat věci nejlepší a nejhodnot-

Klášteřínský kostel v Želivě, schodiště jižní věže

Kolowratský (Thun-Hohensteinský) palác v Praze, detail okna

nější.“ Toto jeho „trojí školení“ nemusí být vůbec náhodné. Malířství bylo v základu každé tvůrčí činnosti architekta raného novověku, toto řemeslo tedy mohl Santini zvolit zcela záměrně, s cílem osvojit si především architektonickou teorii. K této cestě bezpochyby přispěly jeho pozoruhodné intelektuální a tvořivé znalosti a schopnosti, které na něm oceňovali i jeho klienti, převážně významní představitelé klášterů – byť o jeho humanistickém či matematicko-geometrickém vzdělání bohužel dosud nic podrobnějšího nevíme a domněnky o něm můžeme odvozovat pouze z jeho díla. V interpretaci tvorby Jana Blažeje Santiniho je v každém případě třeba brát toto jeho postavení mimo tradiční cechovní pořádky a ustálené dělení stavitelských rolí v potaz.

b) *Idea „správné architektury“*. S charakteristikou Santiniho profese souvisí i otázka, jaké byly jeho konkrétní kompetence v oboru architektury a stavitelství. Dochoval se nám příležitostný Santiniho výrok, ve kterém zdůraznil „pravidla správné architektury“. Podobné uvažování se zakládalo především na traktátech, teoretických publikacích o architektuře, případně na matematických či geometrických učebnicích, které Jan Blažej Santini Aichel velmi pravděpodobně musel znát. Jaký přesně měl rozhled po této literatuře, včetně konkrétní znalosti dobové technologie a konstrukčních postupů, však dodnes přesně nevíme, i když byl svými současníky označován za „spekulativního génia“. Santini v každém případě musel projektovat tak, aby jeho stavby mohly být technicky pochopeny a provedeny, což hodně omezuje možnost příliš složitých hermeneutických interpretací jeho projektů. Současně se nám jeví mnohem více jako „akademický architekt“, který pracoval spíše výtvarně a geometricky než inženýrsky – čímž ovšem roste význam jeho spolupracovníků z řad regionálních zednických mistrů a polířů, na které se musel při provádění svých architektonických myšlenek spoléhat. Santiniho znalost traktátové literatury a konceptu „správné architektury“ zároveň také vyzývá k opatrnosti při unáhlené snaze připisovat mu každou netypickou dobovou stavbu. Jádrem Santiniho architektury nebyla bizarnost, ale naopak teoretickým studiem tříbený vkus.

c) *Zdroj Santiniho architektonických inspirací*. Původ Santiniho tvorby byl vždy hledán hlavně v Římě, ovšem stále více se ukazuje, že rejstřík jeho možné inspirace byl mnohem širší a mnohé si vypůjčoval například také z Francie. Santiniho rozhled byl však v tomto smyslu pochopitelný a dobový, neboť zájem o Francii ve střední Evropě roste právě v době jeho tvůrčího zrání. Kromě role Santiniho možného učitele, římsky-akademicky vzdělaného francouzského architekta Jeana-Baptisty Matheye, měla nepochybně význam běžná produkce dobových grafických listů a vedut. Podobně je třeba asi více zohlednit atmosféru středoevropské Vídně kolem roku 1700, jež byla tehdy slovy Renaty Wagner-Riegerové „překladištěm barokních architektonických myšlenek“. Zejména Santiniho znalost fantastických idejí Johanna Bernharda Fischera von Erlach v „Codexu Montenuovo“ rozhodně nebyla náhodná. Umělecký provoz Evropy na přelomu 17. a 18. století byl zkrátka daleko propojenější, než se nám dnes zdá, a cizí architekturu bylo možné poznat i bez náročných studijních cest.

d) *Povaha Santiniho „barokní gotiky“*. Asi nejznámější částí Santiniho tvorby, která historiky umění udivovala už počátkem 20. století, jsou stavby takzvané „barokní gotiky“ či gotizujícího baroku. Ke středověké architektuře měl Santini jistě blízko od dětství (jeho otec se podílel na restaurování svatovítské katedrály) a jednou z jeho prvních zakázek příznačně byla rekonstrukce a dostavba gotického sedleckého klášterního chrámu. Santiniho práce se středověkými formami se ale zdá mít čím dál bohatší souvislosti. Již mnozí před námi zdůrazňovali, že Santini zachází s gotikou jinak než jeho současníci a že určité goticismy využívá rovněž u svých „moderních“ barokních realizací. V době, kdy působil, se vedla teoretická i praktická diskuse o možnostech syntetického rozměru klasičtějších řádových soustav v architektuře („lizény sloužící jako pilastry“ Domenico Martinelliho či „chybějící řád“ pařížského stavitelství, francouzská kamenická „stereotomie“). Je tedy možné vyslovit domněnku, že Jan Blažej Santini Aichel podobně experimentoval s gotikou ve smyslu hledání vyšší výtvarné syntézy, nebo dokonce dalšího architektonického řádu.

e) *Modus stereotomicus*. Jak vlastně charakterizovat Santiniho formální rukopis? Druhou stranou mince řádové architektury byly Santiniho experimenty s lizénami, vypouklými pilíři či s jemně řezanými bosážemi na povrchu fasád. Na přelomu 17. a 18. století totiž v architektuře hrála novou významnou roli právě geometrická stereotomie, původně ve francouzském prostředí užívaná kamenická technika. Ta se v díle italského theatinského architekta Guarina Guariniho stala inspirací pro klenební systémy, které využívaly především motivů vzájemného pronikání geometrických těles, jak ve svých pracích pečlivě analyzoval Werner Müller. Jan Santini Aichel však stereotomii využíval odlišným způsobem, a to především v interiérech: prací se světlem jako určitou hmotnou částí. Snad nikde v tehdejší středoevropské architektuře se totiž nesetkáme s tak výrazným využitím světla a jeho stupňovaných odstínů ve smyslu architektonické hmoty, která se podílí na charakteristice vnitřní architektonické struktury.

f) *Byl Jan Blažej Santini Aichel skutečně tak ojedinělou postavou?* V dobovém architektonickém provozu se v Evropě můžeme setkat s tvůrčími osobnostmi, které hledaly paralelní cesty v rámci borrominiovské a poguariniovské architektury, ale stejně tak s tvůrci ohledávajícími možnosti celoevropské tradice gotizujícího baroku. Vzpomenout lze například na jméno Francesco Fontana. Ten se v římském akademickém prostředí pokoušel o nové uchopení dekorativních systémů Francesca Borrominiho takřka ve stejné době, kdy Santini začal pracovat na svých „borrominiovských“ stavbách. Ve Vídni o něco později působil Anton Ospel, který zase propojoval svůj rovněž kamenický původ a znalost Borrominiho architektury takřka paradoxně s vídeňskou „předklasikou“ (*Vorklassik*). V severní Itálii zase ve svých stavbách navazoval na guariniovské stereotomní iluze Bernardo Vittone a další. V Evropě nepochybně nenalezneme „druhého Santiniho“, architekta, který měl stejný rukopis. Našli bychom ale možná

Klášter cisterciáků na Zbraslavi, ambit

Klášter cisterciáků v Plasech, šnekové schodiště

příklady shodného typu tvůrce, výrazné individuality, které si z bohaté nabídky evropských tradic a proudů vybíraly jinak, ale stejně svobodně a se stejnou suverenitou.

g) *Zadání a architektonická úloha*. Význam Santiniho klientů je dobře známý, nedocněna ale zůstává míra jejich podílu na podobě Santiniho architektonických vizí. Jisté „staronové“ cesty k pochopení vztahu mezi Santinim a jeho objednavateli nám nabízí zkoumání jejich „zadání“ a toho, jak ho Santini Aichel řešil v rámci jím originálně zpracované „architektonické úlohy“. V takové širší souvislosti lze určité tvarové architektonické řešení realizované stavby interpretovat podobně, jak to uskutečnil Ulrich Fürst, když zdůraznil význam „moravských“ Santiniho staveb a druhé fáze výstavby chóru Kladrub. Ve tvarech architektury podle jeho pojetí můžeme nacházet určitá programová témata, která nám pomohou pochopit význam, jaký měla konkrétní stavba pro objednavatele i pro tvůrce – který navíc dokázal architektonické téma začlenit do výsledné realizace.

Z různorodosti těchto témat a otázek, které si také žádají do jisté míry různé přístupy, vyplývá pojetí, které jsme pro náš výklad zvolili. Základní a dosud nepřekonanou práci o Santinim je velkorysá monografie z roku 1998 od Mojžíra Horyny. Horyna, pro něhož byl Jan Blažej Santini Aichel celoživotním tématem, v ní vyklenul mimořádně působivý oblouk Santiniho umělecké a životní dráhy a vtiskl jí silné, jednotící, dodnes autoritativní, a přitom živé interpretační čtení. Od začátku nám bylo jasné, že naší ambicí nemůže být něco podobného napodobit a pokoušet se sepsat celou Santiniho biografii „znovu a lépe“. A to nejen z respektu k našemu učiteli a příteli Mojžíru Horynovi a jeho erudici.

Naše východisko se liší už v tom, že tvoříme kolektiv autorů tří generací, různého školení a metodologického zaměření. Vyjádřit se jediným dokonale vyladěným hlasem při nejlepší vůli nedovedeme. Nepovažujeme to však ani za důležité – harmonicky může koneckonců promlouvat i vícehlas, pokud se ho podaří dobře sladit. Páteří našeho výkladu proto není chronologie Santiniho životních osudů ani hledání jednotící linie jeho tvorby. Výklad členíme do jednotlivých témat, která se doplňují, propojují, někdy lehce překrývají, ale jsou pojata samostatně. Věříme, že nám to umožní zastavit se u každého z nich podrobněji, bez tlaku na budování nějakého uceleného oblouku. Zároveň jsme se ale snažili dostatečně „sladit“ tak, aby kniha nebyla jen sborníkem studií, nýbrž aby tvořila logický celek, který mluví trochu odlišnými jazyky, ale stále o tomtéž, a který čtenářům poskytne možná ne vyčerpávající, ale ucelený a konzistentní výklad Santiniho architektonické tvorby a jejich souvislostí. V tomto kontextu je třeba chápat i název, který jsme pro knihu zvolili – nepředstavuje svět Santiniho architektury v tom smyslu, že by se v ní čtenář dozvěděl o Santinim vše v celé hloubce a šířce. Nabízíme spíše pohled do bohaté škály kontinentů, ostrovů a podnebí, ze kterých se svět Santiniho architektury skládá, a zveme k jeho dalšímu zkoumání.

Součástí této ambice je také hovořit srozumitelným jazykem, jak jen to zvolené téma dovolí. Přáli bychom si oslovit jak historiky architektury, tak ty, kteří o Santinim nebo barokní architektuře chtějí vědět víc z čirého zájmu nebo zvědavosti. Zejména těm je také určena výstava v Národním technickém muzeu probíhající od prosince 2023 do konce roku 2024, která tvoří této knize samostatný protějšek.

JAN BLAŽEJ SANTINI A SVĚT JEHO ARCHITEKTURY

Jakub Bachtík (ed.)
Richard Biegel
Jiří Kroupa
Petr Macek

Fotografie Martin Micka

Vydaly

Národní technické muzeum
Kostelní 42, 170 78 Praha 7
www.ntm.cz

a

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1
www.karolinum.cz

Grafická úprava Jan Šerých
Redakce Josef Táborský
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vytiskl Tisk Centrum s.r.o.
První vydání

ISBN 978-80-7037-431-3 (NTM)
ISBN 978-80-246-5947-3 (Karolinum)

Dílu barokního architekta Jana Blažeje Santiniho Aichela (1677–1723) je přikládán mimořádný význam nejen českými historiky umění, ale též širší kulturní veřejností, u které získal popularitu zejména díky fenoménu tzv. barokní gotiky a stavbám se symbolickými půdorysy, jež jsou mnohdy laicky spojovány s různými mystickými, až ezoterickými významy. Kniha se pokouší o dialog s dosavadními interpretacemi Santiniho díla a hledá odpověď na otázku, jaké jsou skutečné hodnoty jeho architektury v evropském kontextu a co jsou naopak spíše nánosy postupně vznikající „legendy o Santinim“.